

учнів, не створює ситуацій для реального застосування знань, то навчання перетворюється на імітацію. Формальне копіювання формул або виконання команд без розуміння «чому» й «навіщо» не формує ані компетентностей, ані мислення.

Список використаних джерел:

1. Пасічник О. Backward Design: вчимося проектувати уроки з результатом. URL: <https://oksanapasicznyk.wordpress.com/2020/06/24/backwards-design/> (дата доступу: 13.06.2025).
2. Ковальчук Г. І. Психологічні особливості розвитку мислення учнів основної школи в умовах формування ключових компетентностей. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2022. № 64. С. 42–50. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/index.php/ppps/article/view/5310> (дата доступу: 13.06.2025).
3. Кононенко С. Метакогнітивні стратегії в навчанні учнів основної школи. *Педагогіка і психологія*. 2020. № 2. С. 45–50.
4. Голодюк Лариса. Зміна освітньої парадигми у Новій українській школі. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти: Науково-методичний вісник № 58*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2022. С.78-89.

ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ В 8 КЛАСІ НУШ

Тетяна ЖЕЛЄЗНОВА,

старший викладач кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та безпечного освітнього середовища комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук

У сучасному світі, що характеризується стрімкими змінами, технологічним прогресом, глобалізацією та постійно зростаючою кількістю викликів (від екологічних катастроф до гібридних загроз та пандемій), традиційна система освіти вже не може повною мірою задовольнити потреби молодшої людини у формуванні цілісної, успішної та відповідальної особистості. У цьому контексті **інтеграція соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі** набуває особливої актуальності, особливо для учнів 8 класу Нової української школи.

Чому саме 8 клас? Це вік активного статевого дозрівання, формування власної ідентичності, інтенсивного соціального розвитку та зростання самостійності. Підлітки у цьому віці стикаються з новими викликами: тиск однолітків, перші романтичні стосунки, питання самовизначення, вибір майбутнього шляху. Вони починають усвідомлювати відповідальність за власне життя та здоров'я, але ще не завжди володіють достатніми знаннями, навичками та сформованими ціннісними орієнтирами для прийняття обґрунтованих рішень.

Основні аспекти, що зумовлюють актуальність:

1. *Формування цілісної картини світу та усвідомлення взаємозв'язків:*

- Відмова від фрагментарності: Традиційне «предметне» викладання часто призводить до розрізненості знань. Інтеграція ж дозволяє учням побачити, як соціальні процеси (взаємодія в колективі, медіавплив, економічні умови) безпосередньо впливають на їхнє фізичне, психічне та соціальне здоров'я, і навпаки – як стан здоров'я впливає на успішність соціальної адаптації та добробут.

- Приклад: Вивчення фінансової грамотності (соціальна галузь) нерозривно пов'язане з умінням планувати особистий бюджет для здорового харчування або відвідування спортивних секцій (здоров'язбережувальна галузь). Або ж, розуміння кібербезпеки (соціальна) є критично важливим для збереження психічного здоров'я та уникнення кібербулінгу (здоров'язбережувальна).

2. Розвиток життєвих компетентностей – вимога сучасної освіти:

- НУШ акцентує увагу на формуванні ключових компетентностей, які дозволяють учням успішно функціонувати в суспільстві, а не лише на передачі знань. Інтегрована освіта є найкращим інструментом для цього.

- Соціальна компетентність: Включає вміння ефективно взаємодіяти з іншими, працювати в команді, розв'язувати конфлікти, толерантно ставитися до відмінностей, відповідально поводитися в суспільстві. Ці навички безпосередньо впливають на психічне та соціальне здоров'я.

- Здоров'язбережувальна компетентність: Охоплює усвідомлення цінності здоров'я, вміння дотримуватися здорового способу життя, надавати першу допомогу, приймати відповідальні рішення щодо власного здоров'я та безпеки. Ця компетентність є фундаментом для повноцінного життя та активної участі у суспільстві.

- Підприємливість та фінансова грамотність: Інтеграція цих аспектів дозволяє усвідомити, що фінансове благополуччя є складовою загального добробуту, а відповідальне ставлення до ресурсів сприяє збереженню здоров'я (наприклад, планування якісного харчування, відмова від шкідливих звичок через їхню вартість).

- Цифрова компетентність та безпека: У світі цифрових технологій вміння критично оцінювати інформацію, розрізняти фейки, захищати особисті дані є ключовим для збереження як фізичного, так і психічного здоров'я.

3. Відповідь на виклики сучасного суспільства:

- Психологічні проблеми: Зростання рівня стресу, депресій, тривожності серед підлітків. Інтеграція дозволяє системно працювати над емоційним інтелектом, стресостійкістю, формуванням позитивного мислення та вмінням звертатися за допомогою.

- Небезпеки сучасного світу: Кібербулінг, наркоманія, алкоголізм, ігрова залежність, ризикова поведінка. Комплексний підхід до їхнього вивчення через інтеграцію дає можливість формувати стійкість та навички протидії.

- Екологічні проблеми: Усвідомлення взаємозв'язку між станом довкілля та здоров'ям людини.

- Громадянська відповідальність: Формування активної громадянської позиції, вміння брати на себе відповідальність за власні дії та участь у розбудові здорового та безпечного суспільства.

4. Реалізація принципів НУШ та вимог оновленої Типової освітньої програми:

- Оновлена Типова освітня програма (5-9 класів) чітко орієнтує на міжпредметні зв'язки та формування наскрізних змістових ліній. Інтеграція соціальної та здоров'язбережувальної галузей є прямим втіленням цих вимог.

- Вона створює умови для формування «м'яких навичок» (soft skills), які є не менш важливими, ніж «жорсткі» предметні знання, і готує учнів до подальшого навчання та успішної адаптації в дорослому житті.

Таким чином, інтеграція соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в 8 класі НУШ – це не просто методичний прийом, а стратегічна необхідність. Вона дозволяє готувати не лише «наповнених знаннями» учнів, а й компетентних, відповідальних громадян, здатних ефективно діяти у сучасному світі, піклуватися про себе та інших, робити усвідомлений вибір на користь здоров'я та добробуту.

Метою цієї статті є комплексний аналіз ключових викликів та широких можливостей, що виникають у процесі інтеграції соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в освітній процес учнів 8 класу Нової української школи.

Крім того, стаття прагне представити та обґрунтувати ефективні методичні підходи до викладання інтегрованих курсів, таких як «Здоров'я, безпека та добробут», «Підприємництво і фінансова грамотність» та «Безпековий практикум». Це охоплює не лише теоретичні аспекти інтеграції, але й практичні рекомендації, що базуються на вимогах оновленої Типової освітньої програми для 5-9 класів, яка є основою для поліфункціональної профільної середньої освіти.

Таким чином, мета статті полягає в тому, щоб надати всебічне розуміння того, як можна подолати потенційні труднощі та максимально використати переваги інтеграції для формування всебічно розвиненої, компетентної та успішної особистості в умовах сучасної школи.

Нова українська школа – це масштабна реформа, головна мета якої створити школу, у якій діти будуть навчатися із задоволенням, здобувати необхідні для життя компетентності, а не лише знання, і бути готовими до викликів сьогодення.

У контексті міжпредметної інтеграції Нова українська школа має кілька ключових принципів та особливостей: компетентнісний підхід; особистісно

орієнтоване навчання; діяльнісний підхід; інтегроване навчання та наскрізні змістові лінії; педагогіка партнерства. Тобто реформа створює сприятливе середовище для інтеграції соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, оскільки її базові принципи прямо вимагають та підтримують такий освітній процес.

Оновлена Типова освітня програма для 5-9 класів, затверджена Міністерством освіти і науки України, є наріжним каменем реформи Нової української школи на рівні базової середньої освіти. Вона є не просто набором предметів і тем, а стратегічним документом, що визначає рамки, цілі та очікувані результати навчання для учнів середньої школи. Ця програма закладає фундамент для подальшої поліфункціональної профільної середньої освіти (тобто, для старшої школи, де учні обиратимуть певні профілі навчання). Вона не тільки дозволяє, але й вимагає інтеграції соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Вона є дорожньою картою, яка через компетентнісний підхід, освітні галузі та наскрізні змістові лінії закладає міцний фундамент для успішного навчання у старшій школі та подальшого життя учнів у складному сучасному світі.

Інтеграція в освіті – це не просто модний термін, а фундаментальний підхід, що прагне подолати роздробленість знань і сформувати в учнів цілісне, системне бачення світу. Особливо це актуально для Нової української школи, яка зосереджена на компетентнісному підході.

Інтеграція (від лат. *integratio* – відновлення, ціле число) в широкому сенсі – це процес або дія, що має на меті об'єднання частин у єдине ціле.

У контексті освіти, інтеграція – це процес або результат встановлення зв'язків між окремими елементами (предметами, розділами, темами, поняттями) освітнього змісту та/або між елементами навчального процесу (методи, форми, засоби), що дозволяє створити нове, цілісне утворення, яке є якісно вищим за просту суму його складових. Вона спрямована на подолання фрагментарності знань та формування цілісної картини світу в учнів.

В освітньому процесі можна виділити кілька видів інтеграції:

1. **Внутрішньопредметна інтеграція.** Об'єднання змістових ліній або розділів в межах одного навчального предмета. Наприклад, поєднання тем з анатомії, гігієни та психології в курсі «Основи здоров'я» (до впровадження інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»).

2. **Міжпредметна інтеграція.** Найпоширеніший і найскладніший вид, що передбачає встановлення зв'язків між змістом різних навчальних предметів. Це може бути:

- Горизонтальна інтеграція: об'єднання тем або понять, що вивчаються одночасно в різних предметах одного класу (наприклад, поняття «енергія» на уроках фізики, біології, хімії та ЗБД).

- Вертикальна інтеграція: встановлення зв'язків між знаннями, що вивчалися на різних етапах навчання або в різних класах, забезпечуючи наступність.

3. *Міжгалузева інтеграція.* Об'єднання знань та навичок з різних освітніх галузей. Саме цей вид є ключовим для теми нашої статті, оскільки ми говоримо про інтеграцію соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

4. *Інтеграція змісту та процесу.* Поєднання не лише знань, але й методів, форм і засобів навчання. Наприклад, використання рольових ігор з «Підприємництва і фінансової грамотності» для відпрацювання комунікативних навичок, що є важливими для соціального розвитку.

Але для успішної реалізації інтеграції необхідно дотримуватися певних принципів:

1. *Принцип цілісності та системності.* Інтегрований зміст має формувати цілісну картину світу, де всі елементи взаємопов'язані. Навчання не повинно бути простою сумою знань, а має створювати нову якість розуміння.

2. *Принцип доцільності та обґрунтованості.* Інтеграція має бути виправданою, мати чітку мету (формування певних компетентностей, розв'язання конкретної проблеми), а не бути самоціллю. Вона має полегшувати, а не ускладнювати засвоєння матеріалу.

3. *Принцип наступності та перспективності.* Інтегрований матеріал має ґрунтуватися на вже здобутих знаннях і навичках, а також створювати базу для подальшого навчання та розвитку.

4. *Принцип діяльнісного підходу.* Навчання через інтеграцію має бути активним, практико орієнтованим, із залученням учнів до самостійної діяльності (проєкти, дослідження, практикуми).

5. *Принцип відповідності віковим особливостям.* Зміст та форми інтегрованого навчання повинні відповідати психофізіологічним особливостям учнів певного віку (наприклад, 8 класу).

6. *Принцип мінімізації дублювання.* Інтеграція має усувати зайві повтори, а не створювати їх, дозволяючи більш раціонально використовувати навчальний час.

7. *Принцип компетентнісної орієнтації.* Головна мета інтеграції – формування ключових компетентностей, що є наскрізними для різних галузей знань.

У контексті НУШ, інтеграція є не просто методичною рекомендацією, а наріжним каменем освітньої реформи. Вона є засобом досягнення головної мети – виховання компетентного, відповідального та успішного громадянина, готового до життя у складному, швидкозмінному світі.

Оновлена Типова освітня програма не просто дозволяє інтеграцію соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (СЗОГ), а активно її

стимулює та закладає для неї системні механізми. Це відбувається передусім через концепцію наскрізних змістових ліній та формування чітко визначених очікуваних результатів навчання.

Для СЗОГ особливо важливими є такі наскрізні змістові лінії та приклад їхньої інтеграції:

1. «Здоров'я і безпека», наприклад, вивчення питань раціонального харчування (здоров'я) може поєднуватися з аналізом економічних аспектів вибору продуктів (фінансова грамотність), а вивчення правил дорожнього руху (безпека) – з розрахунками швидкості та відстані на уроках математики.

2. «Підприємливість і фінансова грамотність», наприклад, планування сімейного бюджету (фінансова грамотність) з урахуванням витрат на здорове харчування, спорт, профілактичні медичні огляди (здоров'я). Розгляд бізнес-ідей, пов'язаних зі здоровим способом життя (наприклад, кафе здорового харчування, спортивний клуб). Розуміння ризиків та інвестицій може проєктуватися на ризики для здоров'я та «інвестиції» у власне здоров'я (наприклад, якісний сон, відмова від шкідливих звичок).

3. «Громадянська відповідальність», наприклад, обговорення ролі громадянського суспільства у забезпеченні екологічної безпеки (вплив на здоров'я). Проєкти, спрямовані на покращення безпеки в школі чи громаді. Формування толерантності та протидія дискримінації як факторам, що впливають на психічне та соціальне здоров'я.

4. «Екологічна безпека та сталий розвиток», наприклад, вивчення впливу забруднення повітря на дихальну систему людини (здоров'я) на уроках, що стосуються екології, біології. Проєкти зі створення екологічно чистих зон у школі чи населеному пункті.

Наскрізні змістові лінії є каркасом, що примушує вчителів бачити ширший контекст своїх предметів і шукати точки дотику для інтеграції, а не обмежуватися лише предметним змістом, а зокрема є системою основою, яка не тільки підтримує, а й вимагає глибинної інтеграції. Це дозволяє перейти від простої суми знань до формування життєво важливих компетентностей, що є запорукою успіху учнів у сучасному світі.

Учні 8 класу (приблизно 13-14 років) перебувають у періоді підліткового віку, який є одним із найскладніших і найважливіших етапів розвитку особистості. Це час інтенсивних фізіологічних, психологічних та соціальних змін, які необхідно враховувати при плануванні та реалізації інтегрованого навчання.

Врахування ключових психолого-педагогічних особливостей, такі як активне фізичне та статеве дозрівання, формування «Я-концепції» та ідентичності, провідна діяльність – інтимно-особистісне спілкування; розвиток критичного мислення та аналізу; емоційна нестійкість та імпульсивність;

прагнення до самостійності та дорослості, дозволяє зробити інтегроване навчання в 8 класі не лише ефективнішим, а й більш релевантним та цікавим для самих учнів. Це допомагає їм краще засвоювати матеріал, розвивати життєво важливі компетентності та підготуватися до подальшого навчання та дорослого життя.

Інтеграція, попри всі свої переваги, є складним процесом, який супроводжується низкою викликів, таких як навчально-методичні, кадрові, організаційні та психологічні. Особливо це стосується базової середньої освіти в 8 класі, де відбувається перехід до більш глибокого та самостійного навчання. Успіх інтеграції соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі багато в чому залежить від усвідомлення цих викликів та пошуку ефективних шляхів їх подолання.

Попри існуючі виклики, інтеграція СЗОГ відкриває значні можливості для якісної трансформації освітнього процесу. Вона дозволяє не лише подолати фрагментарність знань, а й створити умови для формування життєво важливих компетентностей. Ключовим для реалізації цих можливостей є застосування відповідних методичних підходів до викладання інтегрованих курсів.

Ефективне викладання інтегрованих курсів базується на низці педагогічних принципів, що відповідають філософії НУШ:

- компетентнісний підхід;
- особистісно орієнтоване навчання;
- діяльнісний підхід;
- використання інтерактивних методів та форм роботи;
- міжпредметні та міжгалузеві зв'язки.

У чому ж полягає методика викладання інтегрованих курсів?

Розпочнемо зі **«Здоров'я, безпека та добробуту» (ЗБД) (8 клас)**.

Цей курс є ключовим для СЗОГ, оскільки він комплексно охоплює питання фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я, а також безпеки життєдіяльності.

Цілі та завдання курсу:

- Формування цілісного уявлення про здоров'я як багаторівневу категорію (фізичне, психічне, соціальне, духовне).
- Розвиток навичок здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я.
- Навчання правилам безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях (вдома, на вулиці, в школі, в інтернеті, в надзвичайних ситуаціях).
- Формування вміння приймати обґрунтовані рішення щодо власної безпеки та здоров'я.
- Розвиток емоційного інтелекту, стресостійкості та навичок ефективної комунікації.

Ключові теми (для 8 класу):

- Психічне та емоційне здоров'я: управління стресом, емоціями, самооцінка, протидія булінгу.
- Репродуктивне здоров'я та особиста гігієна в підлітковому віці.
- Безпека в мережі Інтернет: кібербулінг, інформаційна гігієна, захист персональних даних.
- Профілактика шкідливих звичок: алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління, ігрова залежність.
- Основи першої домедичної допомоги (відпрацювання практичних навичок).
- Взаємодія з однолітками та дорослими: навички ефективної комунікації, вирішення конфліктів.
- Безпека в побуті, на дорозі, при надзвичайних ситуаціях (ДТП, пожежі, стихійні лиха).

Методи та прийоми:

Проектна діяльність: «Розробити кампанію проти кібербулінгу», «Створити посібник з першої допомоги», «Дослідити вплив фаст-фуду на здоров'я».

Кейс-стаді: аналіз реальних або змодельованих ситуацій, що стосуються здоров'я та безпеки, пошук оптимальних рішень.

Рольові ігри/симуляції: відпрацювання навичок відмови від пропозицій спробувати шкідливі речовини, вирішення конфліктів, надання першої допомоги.

Дискусії, дебати: обговорення етичних дилем, проблемних питань здоров'я та безпеки (наприклад, відповідальність за власне здоров'я).

Тренінги: розвиток конкретних навичок (наприклад, стресостійкість, асертивність).

Практичні заняття: відпрацювання алгоритмів дій при пожежі, землетрусі, надання допомоги при травмах.

Залучення фахівців: запрошення медичних працівників, психологів, поліцейських, рятувальників.

Приклади інтегрованих уроків:

- **ЗБД + біологія/хімія**: «Вплив харчових добавок на організм людини» (здорове харчування, хімічний склад продуктів).
- **ЗБД + інформатика**: «Цифрова гігієна та безпека в соцмережах» (психічне здоров'я, захист даних).
- **ЗБД + фізична культура**: «Рациональне харчування та фізична активність для підлітків» (здоровий спосіб життя, розвиток витривалості).
- **ЗБД + історія**: «Епідемії та їх вплив на суспільство: уроки минулого для сучасної безпеки» (профілактика захворювань, історичний контекст).

Інтегрований курс **«Підприємництво і фінансова грамотність»** (8 клас) формує життєво важливі навички, що є основою соціального добробуту та відповідального ставлення до ресурсів.

Цілі та завдання курсу:

- Розвиток підприємницького мислення, ініціативності, креативності, здатності до інновацій.
- Формування навичок фінансової грамотності: планування особистого бюджету, заощадження, інвестиції, розуміння кредитів та податків.
- Навчання аналізувати ризики та можливості, приймати обґрунтовані фінансові та бізнес-рішення.
- Розвиток лідерських якостей та навичок командної роботи.

Ключові теми (для 8 класу):

- Особистий бюджет: доходи, витрати, планування та контроль.
- Споживання: розумне споживання, реклама, захист прав споживачів.
- Основи заощадження та інвестування.
- Податки та їх роль у суспільстві.
- Визначення підприємницьких ідей, розробка бізнес-плану (спрощено).
- Ризики та можливості в бізнесі та фінансах.

Методи та прийоми:

Симуляційні ігри/бізнес-симуляції: «Створення власного стартапу», «Управління сімейним бюджетом».

Розв'язання ситуаційних задач: аналіз фінансових проблемних ситуацій та пошук рішень.

Кейс-стаді: розбір прикладів успішних/неуспішних підприємств, аналіз економічних подій.

Гостьові лекції: запрошення підприємців, банкірів, фінансистів.

Екскурсії: відвідування банків, підприємств, фондових бірж (якщо можливо).

Проектна діяльність: розробка власної бізнес-ідеї, створення рекламних кампаній, фінансових планів.

Дебати: обговорення економічних питань, етичних аспектів підприємництва.

Приклади інтегрованих уроків:

• **«Підприємництво і фінансова грамотність» + математика:** «Розрахунок відсотків за кредитом/депозитом», «Планування сімейного бюджету».

• **«Підприємництво і фінансова грамотність» + історія:** «Історія розвитку банківської системи/підприємництва в Україні».

• **«Підприємництво і фінансова грамотність» + інформатика:** «Створення бізнес-презентації», «Використання електронних таблиць для фінансових розрахунків».

• **«Підприємництво і фінансова грамотність» + «Здоров'я, безпека та добробут»:** «Бізнес-ідея: здорове харчування та його економічні аспекти», «Фінансове планування для підтримки здорового способу життя», «Економічні ризики та їх вплив на добробут і здоров'я».

Практико-орієнтований і спрямований на формування навичок дій у різноманітних небезпечних ситуаціях інтегрований курс «Безпековий практикум» (8 клас) є критично важливим для життя та здоров'я.

Цілі та завдання курсу:

• Формування практичних навичок безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

• Навчання алгоритмам дій у надзвичайних ситуаціях (природного, техногенного, соціального характеру).

• Розвиток навичок надання першої домедичної допомоги.

• Формування здатності до адекватної оцінки ризиків та прийняття рішень в умовах загрози.

• Виховання відповідального ставлення до особистої та колективної безпеки.

Ключові теми (для 8 класу):

• Цивільний захист: оповіщення, евакуація, укриття.
 • Мінна безпека та поводження з вибухонебезпечними предметами.
 • Пожежна безпека та правила користування вогнем.
 • Безпека в побуті (електробезпека, газобезпека, поводження з хімікатами).
 • Правила поведінки під час конфліктів, булінгу, в агресивному середовищі.

• Кібербезпека: захист від онлайн-загроз, шахрайства.
 • Екологічна безпека: дії при забрудненні, стихійних лихах.
 • Надання першої домедичної допомоги (зупинка кровотечі, штучне дихання, непрямий масаж серця, допомога при травмах).

Методи та прийоми:

Практичні тренування та відпрацювання: евакуація зі школи, дії при пожежі, надання першої допомоги (на манекенах, з використанням імітаторів).

Рольові ігри/симуляції: моделювання ситуацій (наприклад, ДТП, зустріч з підозрілим предметом) та відпрацювання алгоритмів дій.

Екскурсії та зустрічі: відвідування пожежних частин, поліцейських відділків, зустрічі з рятувальниками, медиками, саперами.

Використання симуляторів та віртуальної реальності: за можливості, для моделювання небезпечних ситуацій.

Аналіз відеоматеріалів та фото: розбір реальних ситуацій та їх наслідків.

Розробка пам'яток, інструкцій, алгоритмів.

Приклади інтегрованих уроків:

- **Безпековий практикум + фізична культура:** «Фізична підготовка для екстрених ситуацій», «Надання допомоги при спортивних травмах».

- **Безпековий практикум + Захист України / історія:** «Історичні приклади реагування на надзвичайні ситуації», «Аналіз військових загроз та цивільного захисту».

- **Безпековий практикум + інформатика:** «Розробка плану евакуації школи в цифровому форматі», «Практикум з кіберзахисту».

- **Безпековий практикум + Здоров'я, безпека та добробут:** Всі теми курсу «Безпековий практикум» є практичним втіленням теоретичних знань курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Це природна і повна інтеграція.

Інтеграція в рамках цих курсів та між ними створює *синергетичний ефект*, коли знання з однієї сфери підсилюють розуміння та застосування навичок в іншій. Це дозволяє формувати цілісну, адаптовану до викликів сучасності особистість.

Інтеграція СЗОГ – це не лише про поточне засвоєння матеріалу, а й про стратегічну підготовку учнів до їхнього подальшого освітнього та життєвого шляху. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні **поліфункціональної профільної середньої освіти**, яка передбачає не просто поглиблене вивчення окремих предметів, а формування широкого спектру компетентностей, необхідних для свідомого вибору профілю в старшій школі та успішної самореалізації.

Інтегровані курси, «Здоров'я, безпека та добробут», «Підприємництво і фінансова грамотність» та «Безпековий практикум», є ідеальним майданчиком для формування так званих **м'яких навичок (soft skills)**, які є універсальними та критично важливими для будь-якого профілю подальшого навчання чи професії. Вони безпосередньо сприяють розвитку: критичного мислення, комунікації, креативності та інноваційності, соціальної та громадянської відповідальності, навичок розв'язання проблем, самоорганізації та ініціативності.

Інтеграція не є самоціллю, а слугує потужним інструментом для орієнтації учнів у розмаїтті можливих напрямів подальшого навчання та професійної діяльності, а саме:

- **Розширення світогляду:** через інтегровані курси учні знайомляться з широким спектром знань і проблем, що виходять за межі традиційних предметів. Це допомагає їм виявити приховані інтереси та схильності, про які вони могли не здогадуватися. Наприклад, учень, який раніше не проявляв інтересу до

економіки, може захопитися фінансовою грамотністю, усвідомивши її практичну цінність.

- **Демонстрація міждисциплінарних зв'язків професій:** сучасний світ вимагає фахівців, які можуть працювати на перетині різних сфер. Інтеграція показує учням, як знання з однієї галузі доповнюють знання з іншої, готуючи їх до розуміння комплексних професій. Наприклад, лікар має розуміти соціальні детермінанти здоров'я, а підприємець – безпекові та екологічні аспекти свого бізнесу.

- **Формування «навігаційних» компетентностей:** учні вчаться аналізувати власні сильні сторони, інтереси та цінності, що є ключовим для свідомого вибору майбутнього профілю. Курси з підприємництва, наприклад, можуть допомогти виявити лідерські якості, а «Безпековий практикум» – схильність до аналітичної роботи та прийняття відповідальних рішень.

- **Практична орієнтація:** завдяки численним практичним завданням та проєктам, учні не просто отримують теоретичні знання, а й «пробують на дотик» різні сфери діяльності. Це допомагає їм краще зрозуміти, чи відповідає та чи інша сфера їхнім схильностям та очікуванням.

Для успішного забезпечення поліфункціональної профільної освіти важливо вийти за межі шкільних стін, зокрема:

- **Залучати до освітнього процесу:** батьки та представники громади (наприклад, підприємці, юристи, медичні працівники, фахівці з безпеки) можуть бути залучені як гостьові лектори, ментори для проєктів, учасники обговорень. Це робить навчання більш реалістичним і демонструє учням застосування знань у житті.

- **Формувати цілісний погляд на безпеку та здоров'я:** співпраця школи, батьків та громади забезпечує єдність вимог і підходів до питань здоров'я та безпеки як у шкільному, так і в домашньому середовищі, а також у ширшому соціальному контексті.

Ефективність інтеграції повинна постійно відстежуватися. Оцінювання має фокусуватися на сформованих компетентностях, а не лише на обсязі засвоєних знань. Це можуть бути:

- **Портфоліо:** збір проєктів, виконаних завдань, самоаналізу учнів.
- **Практичні завдання та симуляції:** оцінка дій учнів у змодельованих ситуаціях (надання першої допомоги, розробка бізнес-плану).

- **Комплексні тести:** завдання, що вимагають застосування знань з різних інтегрованих курсів.

- **Спостереження:** оцінка комунікативних навичок, роботи в команді, ініціативності.

Регулярний збір даних про успішність учнів, їхню мотивацію, рівень сформованості компетентностей. Це дозволяє вчасно коригувати методичні підходи та навчальні програми.

Таким чином, інтеграція є невід'ємною частиною підготовки учнів до викликів поліфункціональної профільної середньої освіти. Вона дозволяє не лише накопичувати знання, а й формувати цілісну, компетентну особистість, яка здатна свідомо обирати свій освітній шлях та успішно реалізовуватися в дорослому житті.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що інтеграція соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в 8 класі Нової української школи є ключовою для формування життєвих компетентностей. Попри виклики, вона відкриває значні можливості для якісної освіти.

Актуальність інтеграції зумовлена необхідністю цілісного розвитку підлітків, які у 8 класі активно формують світогляд. Вона дозволяє учням бачити взаємозв'язок між соціальними процесами (фінанси, стосунки) та їхнім фізичним, психічним і соціальним здоров'ям.

У підсумку, інтеграція є не просто навчальним прийомом, а фундаментом для підготовки компетентних, відповідальних та успішних громадян, які здатні повноцінно функціонувати в сучасному, динамічному світі.

Лише спільними зусиллями та системним підходом інтеграція соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі зможе повною мірою реалізувати свій потенціал, готуючи компетентних, відповідальних та успішних громадян України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.

3. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 09 серпня 2024 року №1120).

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>

4. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

5. Модельні навчальні програми інтегрованих курсів СЗОГ. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/sotsial-na-i-zdorov-iazberezhuval-na-osvitnia-haluz/>

6. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Педагогіка і психологія*. 2018. № 1. С. 13–19.

7. Заброцький М. М. Педагогічна психологія: курс лекцій. Київ: МАУП, 2000. 119 с.

8. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К., 2007. 144 с.

9. Рогова М. П. Формування ключових компетентностей учнів в умовах інтегрованого навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2019. Вип. 2 (45). С. 165-168.

10. Савченко О. Я. Розвивальний потенціал початкової освіти: навч. посібник. Київ: Богдана, 2011. 208 с.

11. Ярошенко О. Г. Інтеграція як дидактична категорія. *Педагогіка і психологія*, 2002. № 1. С. 7-14.

ПРЕДМЕТ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ» В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Світлана БАРСУКОВА,

*методист науково-методичної лабораторії виховної роботи,
фізичної культури та безпечного освітнього середовища комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»*

*Освіта — це найпотужніша зброя,
яку ви можете використовувати для зміни світу.*

Нельсон Мандела

У сучасному освітньому середовищі дедалі важливішим стає не лише забезпечення якісної освіти, а й формування безпечного, здорового та комфортного простору для всіх учасників освітнього процесу. З огляду на цифрову трансформацію суспільства, питання здоров'я, безпеки та добробуту тісно переплітаються з викликами і можливостями цифрових технологій.

Сучасний світ переживає етап стрімкої цифровізації, що впливає на всі сфери життя, зокрема й освіту. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь, що має на меті формування здорового та соціально відповідального суспільства, стає важливою складовою системи неперервної освіти. У цьому контексті цифрова трансформація відкриває нові можливості, але також ставить виклики, пов'язані з безпекою освітнього простору.

Цифрові інструменти стали невід'ємною частиною освітнього процесу. Онлайн-платформи, віртуальні класи, хмарні сервіси – усе це формує нову культуру навчання. Водночас цифрова трансформація відкриває потенціал для